

Igaz történetek Igaz Emberekről

– lejegyezte és szerkesztette Sziklainé Lengyel Zsófia, a Történetmentő az Igaz Emberekkel készített interjúi alapján

Kosák József (1930)

Szerencsére van szerencse!

Gyakran mondják, hogy a szerencse ritka jószág, de a baj csőstül jön. Szerintem ez nem igaz, én azt gondolom, sok szerencse kell az élethez, de van is, szerencsére! 1944-ben például nagyon sok szerencsés fordulat követte egymást mifelénk. Én akkor 14 éves voltam, a szüleim egy szem fia. Budapesten, a Váci út 100-as számú épületben laktunk. A kétemeletes bérház kapujától balra volt a mi pékségünk és egy vendéglő, jobbra pedig egy vasüzlet.

A házban éltek zsidó családok is, de ez számomra csak akkor vált nyilvánvalóvá, amikortól nekik csillagot kellett viselniük. Addig a származás egyáltalán nem volt téma. Gyerekként nem tudtam semmit a zsidókról, ezért is csodálkoztam el nagyon, amikor pár osztálytársamról a csillag miatt kiderült, hogy azok. Így volt ez a házban is.

Csillagot viselt az a Weis házaspár is, akitől az én horvát származású pékmester apám, Kosák Flórián még a háború előtt megvásárolta a pékséget. Weisék egyszer csak eltűntek a házból, soha nem tudtuk meg, mi lett velük, de nem tértek vissza a Váci útra. Ugyancsak zsidók voltak a vasüzlet tulajdonosai, akiket nagyon kedves embereknek ismertem meg. Ma is elérezékenyülök, ahogy felidézem a napot, amikor az idős vaskereskedő házaspár áthívott minket és azt mondták, válasszunk valamit a boltjukból emlékebe. Másnapra eltűntek. Nekem csak később mondták el a szüleim, hogy a bácsi és a néni öngyilkosok lettek. Zsidó volt az a Kohn-nak született, de még jóval a háború előtt Kövesre magyarosított Köves Pál is, akinek a megmentésében nekem is szerepet szánt a sors. A felesége keresztény nő volt, egyben a ház légóparancsnoka, így ő otthon maradhatott, míg férjét munkaszolgálatra hívták be.

A ház és a péküzlet alatt nagy pincelabirintus helyezkedett el. A lakók a ház pincéjébe, a faskamrákba vonultak le, ha légvédelmi szirénák megszólaltak. Ezzel szemben mi a pékség alatt lévő, földes pincét használtuk, amely a boltból nyílt és nem állt összeköttetésben a másikkal. Ez a pincerész 1944-ben tele volt fával és liszttel, mert a hatóságok az orosz hadsereg közeledésével szétesztették ezeket a pékek között, hogy a központi raktár esetleges támadása esetén ne semmisüljön meg a teljes készlet. Liszt és fa tehát volt. Apám ugyan nem tudta, hány napra is kellene elosztani, mégis mindennap sütött kenyeret. Az üzlet naponta 4 órán át lehetett nyitva, az emberek hosszú sorokban álltak, hogy a kenyérjegyük ellenében megvásárolhassák a napi betevőt. El is fogyott rendre minden.

Egyik délután, zárás előtt pár perccel belépett a pékségbe egy fiatalember, akit odáig sosem láttunk. Minden más vásárlót maga elé engedett és miután ők távoztak, közölte, hogy a Köves nénivel akar beszélni. Jött is gyorsan Kövesné, a légóparancsnok. A fiatalember elmesélte neki, hogy az ő édesapját már megszöktették egy bizonyos módszerrel abból a délbudai laktanyából, ahová zsidóként kényszermunkára elhurcolták, és most a szintén ott fogva tartott Köves bácsi üzenetét hozza, hogy próbálják meg őt is kihozni onnan, mert a pletykák szerint hamarosan elindítják a csoportot nyugatra és akkor vége mindennek! Ott voltam én is az üzletben, rögtön ajánlkoztam, hogy segítek. Összedugtuk a fejünket és hamar megszületett a menekítési terv.

Másnap reggel rögtön el is indultunk a megadott laktanyába Köves nénivel. A módszer lényege az volt, hogy ketten odamegyünk, és hárman jövünk vissza Köves bácsival együtt, mint egy család, papa-mama-gyerek. Odaérkezésünkkor azt mondtuk a kapuőrnek, hogy csomagot hoztunk. A jó szándékú és sokat látott őr azt tanácsolta, álljunk még félre, ne legyünk szem előtt, amíg a munkaszolgálatosok meg nem érkeznek. Akkor majd elő lehet jönni és oda lehet adni a csomagot.

Amikor – vállunkon lapáttal - visszaérkeztek a zsidó férfiak a munkából, hatalmas tumultus lett hirtelen, mert mások is előjöttek, akik hoztak ezt-azt a szeretteiknek. Nem késlekedtünk. A néni letépte a sárga csillagot a férjéről, aztán a Köves házaspár közrefogott engem, mint a gyereküket, és nyugodt léptekkel elsétáltunk a villamosmegállóig. Úgy néztünk ki, mint egy átlagos család, csak a szívünk dobogott jobban, amikor fölszálltunk a szerencsére épp érkező villamosra. Ártatlan dolgokról beszélgettünk, hogy ne keltsünk feltűnést. Jó hosszú volt az út Angyalföldig, át is kellett szállni. Óriási szerencsénk volt, hogy nem találkoztunk közben egyetlen nyilas járőrrel sem, és nem igazoltattak minket, mert akkor mindhármunkat vittek volna agyonlőni a Dunához. Izgultam, drukkoltam közben, hogy ne legyen semmi baj, de fiatal korom miatt inkább kalandnak fogtam fel a dolgot, nem voltam igazán tisztában vele, mennyire életveszélyes műveletre vállalkoztam.

Ahogy hazaértünk, kopogtunk a pékség leeresztett fémredőnyén. Nagy szerencse, hogy senki sem látta, amikor apám beengedett minket. A hatalmas pince egyik részén volt egy külön kis helyiség apró ablakkal, amit azelőtt lomtárnak használtunk. Ezt rendezték be a szüleim és Köves néni a megmenekített Köves bácsinak, valamint a már régebb óta ott bújtatott Köves gyerekeknek, Mártának és Imrének, hogy ott húzzák meg magukat a felszabadulásig. Köves bácsi még segített is apámnak a sütésben! (Elkelt a segítség, mert a kereslet nagy volt, a nyitva tartási idő rövid, más segéd meg nem akadt, mivel én még nem bírtam el a liszteszákokat.)

A Világ Igaza kitüntetés a Köves házaspár lánya, Márta kezdeményezésére kaphattuk meg a szüleimmel együtt. A szép plakettet 2010-ben már csak én vehettem át, a szüleim már nem éltek, nekik posztumusz ítelték oda a kitüntetését.

Kosák József tízévesen, 1940-ben az iskolai egyensapkájában

A péküzlet bejárata a Váci út 100. szám alatt 1946 májusában. A képen balról az első József édesanyja, Kosákné Takács Katalin, mellette nadrágtartóban Köves Pál látható, a jobb szélén pedig a felesége, Kövesné.

Kosák József portréja 1947-ből

Kosák Flórián és felesége, Kosákné Takács Katalin

Kosák József és édesapja, Kosák Flórián 1955-ben

A Világ Igaza kitüntetés mellé a Magyar Állam Bátorságért érdemjelet adományoz, ennek oklevelével látható a képen Kosák József

